

חוברת

דף השבוע

מסכת כתובות חוברת

דף ס"ח

קונטרס מלא מראי מקומות חשובות על כל דף ודף
כדי לסייע את הלומדים החשובים של מסגרת 'דף השבוע'

**דפי הגמרא
עם התוספות
העיקריין**

דפי הגמרא
עם הדגשה מיוחדת
על התוספות הנחוצין ביותר

נערך ע"י
הרב פינחס ענגלאנדער שליט"א

דף סח

תוכן

- א. ביאור כוונת ר' חנינא 'בואו ונחזיק טובה לרמאין'
- ב. אם חייב האב ליתן נדוניא לבתו
- ג. ביאור סברת רשב"א דבוגרת ונשאת איבדו פרנסתן
- ד. החילוק שבין מזונות דטרפי לבין פרנסה דלא טרפי

(א) ביאור כוונת ר' חנינא 'בואו ונחזיק טובה לרמאין'

- א. **סוגיית הגמ':** בגמ' מובא מעשה עם ר' חנינא, שהיה רגיל לשלוח צדקה לעני מסויים, ולאחר זמן נתברר שאותו האיש לא היה עני אלא רמאי, ואמר ר' חנינא, 'בואו ונחזיק טובה לרמאין, שאלמלא הן היינו חוטאין בכל יום, שנאמר וקרא עליך אל ה' והיה בך חטא'. וביאר רש"י, שאנו רגילים להעלים עין מן העניים, ולכאור' אנו חוטאים בכל יום, אך עכשיו יש לנו תשובה, שהרמאים גורמים לנו לנהוג כן.
- ב. **קושיית הפני יהושע:** הפני יהושע (ד"ה היינו דאמר ר"א) הקשה, מדוע הוצרכה הגמ' להביא פסוק כדי להוכיח שמי שמעלים עין מן העניים נקרא חוטא, הא פשיטא, שהרי נתנית צדקה היא מצוה דאורייתא, ובודאי מי שמבטל מצוה נקרא חוטא, כמו בכל שאר מצוות התורה, שמי שמבטלן נקרא חוטא.
- ג. **קושיית האחרונים:** עוד הקשו הרבה אחרונים [ע"י בברכת אברהם (נדרים סי' ז)], מה היא תשובתינו, שהרמאים גורמים לנו לנהוג כן, דהיאך אנו נפטרים על ידי זה מליתן צדקה לעניים, הלא כשבא אדם לבקש צדקה, לכאור' חייב הנתבקש ליתן לו, ולא נפטר משום כך שיש רמאים בעולם, משום שאיש זה אינו ודאי רמאי, אלא רק ספק רמאי, והרי ספיקא דאורייתא לחומרא.
- ד. **תלוי במחלוקת הראשונים:** וכתב הברכת אברהם, שקושיא זו תלויה במה שנחלקו הראשונים לגבי מצוה של נתנית ממון, כגון צדקה וכדומה, שהרשב"א נקט שספיקא לחומרא כדין ספק דאורייתא לחומרא, אולם הר"ן כתב שספיקא לקולא כדין ספק ממון להקל. וכתב הברכת אברהם, שהקושיא הנ"ל ניחא לפי הר"ן, אבל לפי הרשב"א קשה, היאך אנו נפטרים מצדקה משום שיש רמאים בעולם.
- ה. **תירוץ:** יש לתרץ עפ"י מש"כ העיון יעקב, שיש עונש חמור ביותר אם העני קורא אל ה', כלשון הפסוק המובא בגמ', וכוונת הגמ', דכיון דאיכא רמאים, לכן לא יקראו העני אל ה' אם אנשים לא יתנו לו צדקה, משום שמבין שלא נתנו משום שחששו לרמאות. ובפרדס יצחק (אות א) תירץ בזה גם קושיית הפנ"י, שאע"פ שפשוט שהמבטל מצות צדקה מקרי חוטא, מ"מ הגמ' מביאה מקרא דיש עונש חמור כשהעני קורא אל ה'.

(ב) אם חייב האב ליתן נדוניא לבתו

- א. **המשנה:** מבואר במשנה, שמי שמת והניח בת ובן, יכולה הבת להוציא מנכסי אביה בשביל נדוניא. ונחלקו ת"ק ור' יהודה בשיעור הנדוניא, דת"ק סובר שבכל אופן הבת זוכה לעישור מנכסי אביה, אבל ר' יהודה סובר דאמדינן דעת האב, כמה היה רוצה ליתן לבתו. אך כל זה מיירי באופן שכבר מת האב, אבל לא נתבאר הדין באופן שהאב עדיין חי, אם יכולה הבת לכופף את אביה ליתן נדוניא או לא.
- ב. **משנה לעיל:** במשנה לעיל (סז). איתא, 'המשיא את בתו סתם לא יפחות לה מחמשים זוז'. והפנ"י (שם ד"ה חמשים) הביא מחלוקת הראשונים בפירוש המשנה, שהראב"ן פירש, שהחמשים זוז הם בשביל הנדוניא, אולם מדברי הטור (אהע"ז סי' נח) מבואר, שהחמשים זוז הם בשביל כסות. נמצא, שלפי הראב"ן מבואר במשנה שחייב האב ליתן נדוניא לבתו, אבל לפי הטור אין הכרח לזה.
- ג. **דברי הרמב"ם:** הרמב"ם (הל' אישות פ"כ ה"א) כתב, 'צוו חכמים שיתן אדם מנכסיו מעט לבתו כדי שתנשא בו'. ומפשטות לשונו משמע, שיש בזה חיוב גמור, [אך הוא רק מדרבנן, כלשון הרמב"ם 'צוו חכמים']. והמגיד משנה הביא מקור לדברי הרמב"ם מסוגיית הגמ' לעיל (נב), 'הא קמ"ל דנלבשה וניכסה ונתיב לה מידי כי היכי דקפצי עלה ואתו נסבי לה'.
- ד. **מצוה ולא חיוב:** אולם ברמ"א (אהע"ז סי' עא סעי' א) כתב, שאע"פ שמצוה על האב ליתן נדוניא לבתו, מ"מ לא כייפינן ליה. וביאר החלקת מחוקק (ס"ק ב), שעיקר חובת האב היא להשיאה לאיש, ולפיכך מן הסתם מוטל עליו ליתן נדוניא, אך אם ימצא מי שרוצה לישאנה בלא שום נדוניא, הרשות בידו. אך מ"מ מצוה ליתן לה נדוניא, כדי לזווגה לאיש הגון. וכ"כ הבית שמואל (ס"ק ד).
- ה. **כפייה מדין צדקה:** אך הב"ח (אהע"ז סי' נח ד"ה אבל) כתב, שאע"פ שמצד מצות האב ליתן נדוניא לבתו א"א לכופף את האב, מ"מ כייפינן ליה מצד אחר, משום מצות צדקה, שכיון שראוי ליתן צדקה לאשה כדי שתהיה לה נדוניא, שוב יש לכופף את אביה ליתן לה צדקה זו. והביא הב"ח, שכן כתב גם המהרי"ק (שו"ת, סי' קמח).

ג) ביאור סברת רשב"א דבוגרת ונשאת איבדו פרנסתן

- א. **סוגיית הגמ':** מובא בגמ' מחלוקת בין רבי ור' שמעון בן אלעזר, לגבי בת שמת אביה, ונשאת או נתבגרה, אם איבדה זכותה לקבל נדוניא מנכסי אביה או לא, דרבי סובר שאע"פ שבכה"ג איבדה מזונותיה, מ"מ לא איבדה פרנסתה, אבל רשב"א סובר שאיבדה גם פרנסתה.
- ב. **דברי רש"י:** רש"י ביאר סברת רשב"א, שבוגרת איבדה פרנסתה משום ד'איסתלקא לה מההיא ביתא לגמרי', אך לגבי נשאת כתב רש"י טעם אחר, 'הואיל וגדולה היא ונתרצית איבדה פרנסתה'. ובשיטמ"ק (ד"ה והתוס') כתב, שלדברי רש"י יש חילוק בין בוגרת לבין נשאת, שלגבי נשאת שהטעם הוא משום שנתרצית, מהני מחאה, אבל לא לגבי בוגרת, שבזה הטעם הוא משום שכבר יצתה מבית אביה.
- ג. **קושיית רעק"א:** בחי' רעק"א (ד"ה לא קשיא) הקשה, שמבואר בגמ' בסמוך, שמודה רבי לרשב"א באופן שמחלה, שלא איבדה פרנסתה, ולא פליג רבי על רשב"א אלא דוקא באופן שלא מחלה, וא"כ מבואר, שרשב"א דפליג על רבי סובר שגם באופן שלא מחלה איבדה פרנסתה. [ועי' במלא הרועים (ד"ה הא דמחאי) שהרגיש גם כן בקושיא זו].
- ד. **תירוץ רעק"א:** רעק"א תירץ, שמוכח מזה, שביאורו של רש"י בסברת רשב"א קאי רק אליבא דס"ד דגמ', דנקטה דרבי ורשב"א פליגי באופן שמחלה, אבל לפי מה שמסיק הגמ', דפליגי באופן שלא מחלה, מודה רש"י שצריך לומר ביאור אחר בסברת רשב"א.
- ה. **סברת רשב"א למסקנא:** הר"ן (ד"ה הא דמחאי) ביאר סברת רשב"א לפי המסקנא, שנשאת איבדה פרנסתה מאותו הטעם שבוגרת איבדה פרנסתה, משום שיצתה מבית אביה על ידי הנישואין, ושוב אין לה בנכסי אביה כלום. וכ"כ הריב"ש (הובא בשיטמ"ק), שלפי מסקנת הגמ', סברת רשב"א היא, שעל ידי הנישואין נסתלקה מבית אביה, ושוב אינה יכולה לתבוע הנדוניא.

ד) החילוק שבין מזונות דטרפי לבין פרנסה דלא טרפי

- א. **סוגיית הגמ':** מובא בגמ' ד'מעשים בכל יום' שמוציאין לפרנסה [נדוניא], ואין מוציאין למזונות. ופירש רש"י (ד"ה מוציאין), דהיינו שיכולה הבת לגבות מנכסי אביה לצורך נדונייתה אפילו ממשעבדי ששיעבדו אחין, אולם לגבי מזונות אין הדין כן, שיכולה לגבות רק מנכסים בני חורין, ולא מנכסים משועבדים.
- ב. **חילוק בין פרנסה למזונות:** עיקר החילוק שבין נדוניא לבין מזונות מבואר ברש"י (ד"ה לא טרפא), שלגבי נדוניא יכולה לגבות ממשועבדים משום שהוא דבר קצוב, ששיעורו עישור מנכסי האב, משא"כ לגבי מזונות, שאין להם קצבה, ולכך אינה יכולה לגבות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם.
- ג. **קושיית הראשונים:** התוס' (לעיל נ: ד"ה ומאי) הקשו, מדוע נחשבת נדוניא כדבר קצוב, הא איכא מ"ד דלעיל (עמ' א) דאמדין דעת האב כמה היה רוצה ליתן, ולפי"ז ליכא קצבה מסויימת לשיעור הנדוניא.
- ד. **ראיה לשיטת הר"ח:** התוס' הרא"ש (ד"ה דאילו) כתב, שמקושיא הנ"ל מוכח כשיטת הר"ח, דס"ל שאפילו למ"ד אמדין דעת האב, מ"מ יש שיעור למעלה, שאין ליתן יותר מעישור מנכסי האב, [דלא כשיטת רש"י שם], ולפיכך מקרי דבר שיש לה קצבה. וכן כתבו התוס' (לעיל שם), שלפי שיטת הר"ח מיושב הקושיא הנ"ל. אך אכתי קשה לשיטת רש"י (סח. ד"ה יתן) שנחלק על הר"ח.
- ה. **תירוץ:** הר"ן תירץ באופן אחר, שנדוניא מקרי דבר קצוב גם למ"ד אמדין דעת האב, משום שאפשר להלקוחות לאמוד בעצמם דעת האב ולקבוע כמה היה נותן. [ועי' בתוס' (שם) שהקשו, מדוע לא נחשבת גם מזונות כדבר שיש לה קצבה, כיון שאפשר ללקוחות לברר בעצמם כמה רגיל הבת לאכול, עיי"ש מה שתירצו לזה].

דף סח

בענין אם כופין עני למכור את נכסיו

הגמ' מביאה הא דמבואר במשנה פאה (ח, ח), ששיעור העניות כדי ליטול לקט שכחה ופאה הוא, מי שאין בידו מאתים זוז, אך איתא במשנה, 'אין מחייבין אותו למכור את ביתו ואת כלי תשמישו', והיינו שאם אין בידו מאתים זוז מזומן, אלא שבידו למכור את נכסיו ולקבל עבורם מאתים זוז, עדיין מקרי עני. אמנם מבואר בגמ', שכל זה באופן שהעני אינו רוצה להשתמש בכלים שאינם יקרים כל כך, משום שהם מאיסים עליו וכדומה, כגון בכוסות וקערות ומטה ושלחן, אבל באופן שאין לו טעם להקפיד על השימוש בכלים יקרים, כמו במחרישה דכספא, צריך למוכרם ולהשתמש במקומם בכלים אחרים. ויש לברר, לגבי איזה כלים יש לעני טענה שאינו רוצה למוכרם, ולגבי איזה כלים צריך למוכרם.

השיטה מקובצת בסוגיין הביא בשם רבינו יונה לפרש 'מחרישה דכספא' בשתי דרכים. הפירוש הראשון הוא, שהיא מחרישה של גינה, והטעם שכופין אותו למוכרו הוא משום שאינו צורך גופו. והפירוש השני הוא, שהיא מחרישה שמשתמשים בה בבית המחרץ כדי לרחוץ גופו, ואע"פ שהוא בשביל צרכי גופו, מ"מ צריך למוכרו משום שרוב בני אדם אינם צריכים לרחוץ דוקא במחרישה של כספא. וז"ל רבינו יונה, '[מחרישה דכספא] שמתקן בה גנו, דכלי כסף כאלו מחייבין אותו למכור קודם שיקבל מן הצדקה, כיון שאינם צורך גופו כו', ויש שפירשו, מגרדת שמגרדין בה במרחץ, שזה הוא דרך העולם לעשותה מכסף כו', שאע"פ שהם כלים הצריכים לגופו, כיון שאין דרך לעשות תשמיש זה מכסף אלא אחד מני אלף, מחייבין אותו למכור כלי כזה'. היוצא מזה, שלפי שיטה א', הכלל הוא, שכל כלי שמשתמשים בו לצורך גופו, אין כופין אותו למכרו, אבל לפי שיטה ב', גם בכלים כאלו, אם רוב בני אדם אינם מקפידים להשתמש דוקא בכלים יקרים, צריך למכרו.

ומדברי השו"ע (יו"ד סי' רנג סעי' א) לא נתבאר כאיזו שיטה נקט, שהוא פסק וז"ל, 'ואין צריך למכור כלי ביתו, ואפילו הם של כסף וזהב, במה דברים אמורים בכלי אכילה ושתיה ומלבוש ומצעות וכיו"ב, אבל מגרדה או עלי שהם של כסף, מוכרם ולא יטול מן הצדקה'. ודנו הפוסקים, לגבי שלחן או מנורת אור של כסף, שהוא לצורך גופו, אך אינו שימוש גופו ממש, אם צריך למכרו או לא. הט"ז (ס"ק ד) הביא, שיש בזה מחלוקת בין טור והבית יוסף, שהטור נקט שלגבי שלחן או מנורה של כסף כופין אותו למכור, אבל הב"י סובר שגם זה נחשב כשימוש גופו, ואין כופין. וכתב הט"ז, שיש לחלק בזה בין שלחן של ימיהם, שהיה לכל יחיד שלחן פרטי, שבזה אין צורך למכרו, לבין שלחנות של זמנינו, שעשויים לשימוש של כמה בני אדם ביחד, שבזה צריך למכרו.

ויש לעיין, במי שדר בבית גדול מאד, האם כופין אותו למכרה ולדור בבית רגיל או לא. והרמ"א (שם) כתב, שאין כופין העני למכור בית דירתו, אך לא ביאר להדיא אם זהו דוקא בסתם בית, או גם בדירה גדולה מאד. ומצינו בזה מחלוקת האחרונים. המשנה אחרונה (פאה ח, ז) נקט, דהא דאין כופין אותו למכור דירתו, זהו רק בחדרו הפרטי, אבל אם יש לו כמה חדרים, כופין אותו למכור החדרים המיותרים. וז"ל שם, 'ביתו היינו חדר של דירתו, אבל אם יש לו חדרים יותר מכדי דירתו, חייב למכור'. אולם בשו"ת שבט לוי (ח"ב סי' קכה) דייק מדברי השו"ע דלא ס"ל כן, ולכן פסק, שלעולם אין כופין עני למכור ביתו. וז"ל שם, 'ביתו, נראה דלעולם אינו צריך למכור, וגם אם יש לו ג' חדרים, ויכול לדחוק עצמו בב' או פחות, יראה שלא חייבוהו למכור'. ולמעשה, בספר צדקה ומשפט (פ"ב סעי' י) הכריע כשיטת המשנה אחרונה, וז"ל, 'בית הצריך לדירתו אינו בכלל המאתים זוז, ואינו חייב למכרו, אבל העודף על צורך דירתו, וכן קרקעות, חייב למכור'.

עוד דנו הפוסקים, במי שיש בידו דברים שכופין אותו למכור, אך אם ימכרם יצטרך לקבל מחיר זול, מחמת מצבו הדחוק, האם כופין אותו למוכרם מיד, או שיוכל לקבל צדקה עד שיוכל למוכרם בשוים. ומדברי השו"ע (שם סעי' ג) משמע, שאין מחייבים אותו למכור עד שיוכל לקבל דמיהם, אולם הרמ"א (שם) נקט, שאם יכול למכרם עד חצי דמיהם, כופין אותו למוכרם.

דרף סח

ביסוד זכות הבת בעישור נכסים לנדוניה

גמרא:

ראשונה נוטלת עישור נכסים שניה
במה ששיירה ושלישית במה ששיירה
וחוזרות וחולקות בשוה כל חדא וחדא
דנפשה שקלה הכי קאמר אם באו כולם
להנשא כאחת חולקות בשוה

תמצית הסוגיא:

הגמ' מביאה בשם רבי, שאיש שמת והניח בן וגם כמה בנות, אם באו כולן להנשא בזמן אחד, כולן נוטלין בשוה עישור מנכסי אביהן לנדוניה, אך אם לא באו להנשא כאחת, הראשונה נוטלת עישור, והשניה נוטלת עישור ממה שנשאר, וכן השלישית נוטלת עישור ממה שנשאר.

והקשו התוס' קושיא פשוטה, למה אין הבנות חולקין בשוה אם אינן באין להינשא כאחת, וכי מפני שזו נשאת תחילה תזכה יותר משאר הבנות.

ותירצו עפ"י יסוד חשוב, שזכות הבת בעישור נכסים לנדוניה אינה תקנה בעלמא, אלא ששיערו חז"ל שאילו האב היה קיים מסתמא היה נותן כך לבתו, שסתם בני אדם נותנים שיעור כזה לבנותיהם. ועפ"י"ז ביארו, שהראשונה זוכה ביותר, שמסתמא אילו האב היה קיים היה נותן עישור לראשונה, ולא היה ממעט משיעור זה כדי להשאיר לשאר בנותיו.

ובעיקר היסוד שכתבו התוס', שזכות הבת בעישור נכסים לנדוניה אינה תקנה בעלמא, אלא ששיערו חז"ל שמסתמא האב היה רוצה בכך, מצינו בזה מחלוקת גדולה בין המפרשים, שהרשב"א והלבוש נקטו כדעת התוס', אולם לכאו' מבואר מדברי הריטב"א דלא ס"ל כן, אלא נקט כפשטות הדברים, שהיא תקנה בעלמא.

תמצית מראי מקומות

א. גמרא

מביאה בשם רבי, שאיש שמת והניח בן וגם כמה בנות, אם באו כולן להנשא בזמן אחד, כולן נוטלין בשוה עישור מנכסי אביהן לנדוניה, אך אם לא באו להנשא כאחת, הראשונה נוטלת עישור, והשניה נוטלת עישור ממה שנשאר, וכן השלישית נוטלת עישור ממה שנשאר.

ב' צדדים

ביסוד זכות הבת בעישור נכסים

ב. תוס' ד"ה כל

הקשו, למה אין הבנות חולקין בשוה אם אינן באין להינשא כאחת, וכי מפני שזו נשאת תחילה תזכה יותר משאר הבנות. ותירצו עפ"י יסוד חשוב, שזכות הבת בעישור נכסים לנדוניה אינה תקנה בעלמא, אלא ששיערו חז"ל שאילו האב היה קיים מסתמא היה נותן כך לבתו, שסתם בני אדם נותנים שיעור כזה לבנותיהם.

ועפ"י ביארו, שהראשונה זוכה ביותר, שמסתמא אילו האב היה קיים היה נותן עישור לראשונה, ולא היה ממעט משיעור זה כדי להשאיר לשאר בנותיו.

ג. רשב"א ד"ה הא דאקשינן

הקשה עוד, אמאי אין הבנות נוטלין בשוה אם אינן באין להינשא כאחת, הא לכאורה כולן זוכין בעישור נכסים מיד בשעת מיתת האב.

ותירץ, שאין הבנות זוכין אלא כדרך שהאב היה נותן להן

אילו היה עדיין קיים, ולכן נותנים לראשונה עישור מכל הנכסים, ואין השני זוכה אלא במה שנשאר.

ומבואר דס"ל כהתוס', שיסוד הזכות דעישור נכסים הוא אינה תקנה בעלמא, אלא ששיערו חז"ל שמסתמא כך היה נותן האב.

ד. לבוש אהע"ז סי' קיג סוף סעי' א

ביאר גם כן יסוד זכות הבת בעישור נכסים כדעת התוס' והרשב"א, שאינה תקנה בעלמא, אלא שכך שיערו חז"ל, שכל אדם יסכים ליתן לבתו עכ"פ עישור מנכסיו.

ה. ריטב"א ד"ה אם באו

הקשה כקושיית הרשב"א, וכתב, שמכאן מוכח, שאין הבת זוכה בעישור נכסים מיד בשעת מיתת האב, אלא רק אח"כ בשעת הנישואין.

וכפשוטו נראה, שהטעם דלא ס"ל להריטב"א כתירוץ הרשב"א הוא משום דהריטב"א נקט שזכות עישור נכסים היא תקנה בעלמא, ודלא כדעת התוס' והרשב"א.

ו. בית יעקב ד"ה ומי

העיר, מאי מקשי רבנן לרבי, לדברין מי שיש לו עשר בנות ובן אין לו לבן במקום בנות כלום, הא בכה"ג בודאי לא היה נותן האב עישור לכל אחת מבנותיו. ותירץ, דע"כ רבי מירי באופן שאין אנו יודעים לשער דעת האב.

ומבואר דנקט, שהבנות זוכין בעישור גם באופן שהאב לא היה נותן כך. וצ"ל דס"ל דתקנה בעלמא היא, וכדעת הריטב"א.

ז. **בית יעקב** ד"ה לדבריך

כתב, דיסוד המחלוקת בין רבי ורבנן תלוי בב' צדדים הנ"ל,
אם זכות עישור נכסים היא תקנה בעלמא או שכך היא דעת
סתם בני אדם.

[ויש להעיר, שלכא' זוהי סתירה לדברי הבית יעקב
המובאים לעיל, ויש ליישב].

ח. **שמחת בנימין** ד"ה בענין אמידניה

האריך בב' צדדים הנ"ל, ודן בדעת כמה ראשונים, אם
סוברים כהתוס' או כהריטב"א.

דף ס"ח ע"ב. הא דאקשינן חוזרות וחולקות בשוה כל חדא וחדא דנפשה שקלא. קשיא לי דהא משעה דמית ליה אב הויין להו בעלי חוב דאחי וכיון דמשעה ראשונה נשתעבדו להו נכסים דינא הוא דחולקות בשוה דמאי חזית דטפית להאי ובצרת להאי, ואי אמרת דאין האחין חייבין להם כלום עד שעת נישואין הא רבי גופיה הוּא דאמר לקמן בין מכרו בין משכנו מוציאין לפרנסה אלמא משעת מיתת האב נשתעבדו להן נכסים, ויש לומר דאין האחין חייבין להם אלא כדרך שהאב נותן להם דכל שקדמה ונישאת נותן לה לפי עליוו ולפי נכסיו שיש לו באותו הזמן וכן האחים כל שקדמה ונישאת וזתה בחלקה ואין לשניה אלא במה ששיירה ראשונה, ומיהו כשבאין האחין לאבד וזותן ומכרו או משכנו לא כל כמינייהו שהרי נשתעבדו להן נכסים לכמות שהיה האב נותן לכל אחת בשעת נשואיה.

שוכרות להם בעלים ומוציאין להם פרנסתם. מהא שמעינן דאינה נוטלת עישור נכסים עד שעת נישואין והכי נמי שמעינן לה מדאמרינן לעיל באו כולן לינשא כאחת נוטלות עישור כאחת והוא הדין להיכא דאמידניה לאב, ומסתברא לי דהיכא דאזלינן בתר אומדנא דאב אע"ג דאין מוציאין לה עד שעת נישואין אומדנא מיהא מהשתא עבדינן, דהא אמדינן ליה לפי נכסי מקרקעי ומטלטלי וכדכתיבנא לעיל והשתא הוא דידעינן לפי אומדן דעתא מאי דשבק אב, (ואי) [ועד] דאתי לקמי בי דינא דילמא לא ידעי ובמאי אמדינן, אלא מהשתא אומדין בית דין ופוסקין לה מאי דחזו לה למשקל, כן נראה לי.

בגרה ונישאת צריכה למחות. ואוקימנא בניזונת מן האחין הא לאו הכי אפילו בגרה ולא נישאת נישאת ולא בגרה צריכה למחות וכדאמרינן לעיל דשני ליה רב נחמן לרבא, ומסתברא לי דבניזונת מן האחים דוקא בגרה ונישאת הא נישאת ואחר כך בגרה אינה צריכה למחות דכל שאינה צריכה למחות כשנישאת שוב אינה צריכה למחות, והיינו מתניתין דקטנה שהשיאתה אמה או אחיה דלכשתגדיל יכולה להוציא מידן מה שראוי לינתן לה הא גדולה דכוותה אינה יכולה להוציא ואוקימנא בדלא מחאי אלמא קטנה אע"ג דגדלה משנישאת ולא מחאי לאחר שגדלה לא הפסידה, והיינו נמי דאמרינן בגרה ונישאת ולא קאמר נישאת ובגרה, כן נראה לי.

אילימא דאילו פרנסה טרפה ממשעבדי ותנאי כתובה לא טרפה ממשעבדי פשיטא. תמיה לי מילתא דפליג עליה רבי יוחנן ואמר אחד זה ואחד זה אין

מוציאין היכי מתמהין ואמרינן פשיטא ומאי איצטריך ליה לרב לאשמועינן, וצריך לי עיון.

הכי גרסינן האומר אל יזוננו בנותיו מנכסיו אין שומעין לו, והכי גריס רש"י ז"ל ופירש אל יזוננו בנותיו מנכסיו אין שומעין לו משום דתנאי כתובה הוא, ואי שומעין לו תנאי בית דין מאי אהני לה, ותנן (לעיל נ"ב ב') לא כתב לה בנן נוקבין וכו' חייב מפני שהוא תנאי בית דין, אבל פרנסה לא חייבוהו חכמים ליתן, אלא כתובת בנין דיכרין תקינו לה כדי שיקפוץ ויתן מעצמו לבתו עישור נכסי (שם), ותנן (לעיל ס"ו א') המשיא את בתו סתם לא יפחות לה מחמשים וזו ואם איתא הוה ליה למיתני לא יפחות לה מעישור נכסים. וכן הלכה דאינו יכול להפסידה מזונותיה ובידו להפסידה פרנסתה, ואע"ג דקיימא לן דבעלת חוב דאחי הוא ולא בעלת חוב דאבא מכל מקום אינה בעלת חוב דאחי אלא מנכסי האב וכיון שסילקה האב בפירוש מנכסיו אין לה על האחים מחמת נכסי האב כלום.

ורבינו חננאל ז"ל גריס איפכא האומר אל יזוננו בנותיו מנכסיו שומעין לו אל יתפרנסו מנכסיו אין שומעין לו וקא פריש משום דאין האב חייב בחייו במזונות בתו כלל כדתנן (לעיל מ"ט א') האב אינו חייב במזונות בתו והלכך כיון שלא חל החיוב בחייו על נכסיו יכול הוא לסלקן מהם מעכשיו אבל פרנסה אפילו בחייו מתחייב דכתיב את בנותיכם תנו לאנשים, ועוד דהאחים יכולים להפקיע מזונות הבנות לאחר מיתת אביהן ואין יכולים להפקיע זכות פרנסתן, נמצאת כח הפרנסה גדול מכח המזונות בין בחיי האב בין לאחר מותו, ואינו מחוור דמכל מקום פרנסה אינה כחוב על האב דהא אסיקנא דבעלת חוב דאחי היא ולא שמענו שכופין את האב לתת לה וכיון שאין כופין ובדעתיה תליא מילתא הכא הא אמר אל יתפרנסו מנכסיו, ועוד מאי קאמר אינה כתנאי כתובה אטו תנאי בית דין קא גריס לגרועי כחה ולא הוה ליה למימר אלא אינה כמזונות, וכן השיב רבינו אלפסי ז"ל בתשובה ששיבוש הוא בספרים וכן הדין שבמזונות אין שומעין לו ובפרנסה שומעין לו, ובהלכות כתב שתי הגירסאות ואמר דלפי הגירסא הראשונה קיימא לן כרבי ולפי הגירסא השנית אין הלכה כרבי.

דף ס"ט ע"א. תלה ליה רב לרבי ביני חיתי האחים ששעבדו מהו הוה יתיב רבי חייא קמיה אמר ליה מכרו או משכנו קא מיבעיא ליה אמר ליה מאי

יג היו מרובים בשעת מיתה ונתמעמו אה"כ הן, כגון שהוקרו המזונות או נתקלקלו הנכסים ואין בהן כדי מזונות אלו ואלו עד שיבגרו, כבר זכו בהן הבנים ויש להן דין מרובין ויוזנו יחד עד שיכלו הנכסים.

יד לעולם יש לבנים תפישת יד בנכסים שהרי הם היוורשים מן התורה, לפיכך אם היו הנכסים מועטין בשעת מיתה ונתרבו אה"כ יש להן דין מרובין, ואפילו העמידום כבר בדין ופסקו להם ב"ד לבנות דין נכסים מועטין, כיון שנתרבו חזרו לדין מרובין ויעמידום לחוקת הבנים והם יוזנו הבנות מידי יום יום, ואפילו חזרו אחר כך ונתמעטו, יש להם דין נכסים מרובין ונתמעטו ויוזנו אלו עם אלו. ולפי שיש לבנים תפישת יד בנכסים והרי הם כמו חזקתן כמו שאמרנו, לפיכך אפילו אם לא נתרבו הנכסים וקדמו הבנים ומכרו אפילו בנכסים מועטים, מכרין קיים ונדרחו הבנות אפילו מן המעות שקבלו מן המקח ז'. ויש אומרים דוקא קודם שהחזיקו הב"ד הבנות בנכסים, אבל אם החזיקו הב"ד הבנות בנכסים כבר זכו בהן הבנות ואין לאחר מעשה ב"ד כלום ז'.

יז היו הנכסים מרובים ויש עליו בעל חוב או חיוב מזונות בת אשתו או חיוב עישור נכסים לפרנסת בתו, וכשיצויא אחד מאלו ישארו מועטים, יש להם דין מרובים ויפרעו החוב שעליהם ויוזנו הבנות מתחת ידיהם, אבל כתובת אלמנה כיון דתנאי ב"ד אית לה עדיפא משאר בעל חוב וכמאן דגבו דמי וממעטת יא, ועושין אותם נכסים מועטין, ומזונות האלמנה יש אומרים שממעטים ויש אומרים שאינם ממעטים יב.

יז הניח אלמנה ובת ממנה או מאשה אחרת, ואין בנכסים כדי שיוזנו שתייהן, האלמנה ניוזנית והבת תשאל על הפתחים, דאשתו ניהא ליה שלא תתבזה, ויש חולקין כמו שנתבאר בסיומן ז"ג יג.

יז מזונות הבת קודמין לתובות בנות דכרין, דייפו כח הבת שלא תתבזה.

יח מי שמת והניח בנות גדולות וקטנות ולא הניח בן, אין אומרים יוזנו הקטנות עד שיבגרו ויהלוקו שאר הנכסים בשוה, אלא יהלוקו בשוה וכל אחת תזון ותתפרנס משלה.

שפסק עמה שיתפרנסו בנותיו אף לאחר שיבגרו שזה אינו בתנאי ב"ד, הוה ליה כאילו הקנה להן בפני עצמן וגבו ממשעבדי, ולצדדי נמי לא חיישין כדכתבין טעמא בסוף סעיף הקודם לזה ז'.

י מי שצוה בשעת מיתתו אל יוזנו בנותי מנכסי אין שומעין לו, דלאו כל כמיניה לעקור תקנת חכמים, אבל אם בשעת נישואין התנה כן שלא יוזנו הבנות מנכסיו הוי בכלל תנאי שבממון וקיים.

יא מי שמת והניח בנים ובנות, אם הנכסים הם מרובים דהיינו שיש בהם בכדי שיוזנו הבנים והבנות עד שיבגרו הבנות, וירשו הבנים כל הנכסים שישארו הנכסים בחזקתן והם יפרנסו אחיותיהן עד שיבגרו או עד שיתארסו. ואין מחייבין הבנים להפריש חלק הבנות עד שיבגרו, וגם אין מחייבין אותם לצמצם במזונות אלא אם ירצו יותירו במזונות. ומכל מקום אם בית דין רואין שמכלין הממון ואין משגיחין בישוב העולם, חייבין בית דין להשגיח בתקון הבנות ולהפריש להן חלקן הואיל והן מרובין. אבל אם אין בנכסים כדי שיוזנו אלו ואלו עד שיבגרו הבנות, אז נקראים מועטים ומפרישין מהן חלק הבנות עד שיבגרו והשאר נותנים לבנים. ואם אין שם אלא כדי מזון עד שיבגרו הבנות בלבד, נותנים לבנות לזון אותן עד שיבגרו או עד שיתארסו, והבנים ישאלו על הפתחים. יש אומרים שאפילו בנכסים מרובין אסור להבנים למכור נחלתן, שמא יצטרכו הבנות יותר אם לא לפדין שבויים וכיוצא בזה, אבל בנכסים מועטים אפילו בכה"ג אסור, ואם עברו יתבאר בסמוך סעיף י"ד.

יב במה דברים אמורים במקרקעי דהכי תקנו להן, אבל במטלטלי אם הנכסים מועטים יוזנו אלו ואלו יחד עד שיכלו הנכסים, דכיון שאינן ניוזנות ממטלטלין אלא בתקנת הגאונים די להן שתהינה כבנים ולא שיפה כחן יותר מן הבנים ז' ליקח הכל. ואם יש מטלטלי ומקרקעי, והמקרקעי הם מעטים ועל ידי המטלטלין יהיו מרובין, יירשו הבנים ואין הבנות יכולות לומר כיון ששיעבודינו על הקרקע והרי הן מועטין יפרישו לנו מזונותינו, אלא המטלטלים מצטרפין עם הקרקע לעשות מרובים. מיהו השתא שנהנין שכותבין בכתובות שמשעבדין מטלטלי אגב מקרקע, איכא למימר דמטלטלין הוו כמו קרקע וכמו שנתבאר לעיל סימן קי"א סעיף י"ד.

קיג דין עישור נכסים ממה נגבים, ובו י' סעיפים.

כשאר תנאי כתובה אלא תקנה תקנו חכמים על היוורשים משום כבוד אביהם שלא תתולול בתו שיהגו בה מנהג הפקר אם לא

א מי שמת והניח בת שצריכין להשיאה, תקנו חז"ל [כתובות סו ע"א] שישארו אותה מנכסיו, והוה הנקרא פרנסת הבת. ואינו

הגהות מוהר"א אזולאי

מועטים, ריב"ל ח"ב סימן כ' ורשד"ם חו"מ סימן שנ"ד. חן אפילו קודם שבאו לב"ד.

ב אפילו אחר שהחזיקו הבנות בנכסים.

ג וי"א שאם מכרו הבנים נכסים מועטים, הבנות נזונות מן הדמים עם הבנים בתקנת הגאונים, ויש חולקין כנוכר בעמוד, וכיון דנכסי בחזקת הבנים קיימי אין מוציאין מהם אלא בראיה, הריק"ש זלה"ה.

ד ועיין סימן קי"א דין ז' ז'.

ה ועיין מגיד משנה סוף פ' י"ט מהלכות אישות.

ו סוף דין ד'.

ז אם שעבד מטלטלי אגב מקרקעי נ"ל שאין למטלטלין דין הקרקעות לענין מזון הבנות אלא כשזונות בתנאי ב"ד בכתובתה כנוכר בדין ז', אבל לא כשפסק עמה שיוזנו אחר שיבגרו או כשהניח נכסים מועטין כנוכר בדין י"ב, דלא אמרינן לענין זה תנאי כתובה ככתובה, ואינו דומה לכתובת בנין דכרין מה שיש לאשה כח בו מן הדין בכסף כתובתה יורשין אותה בניה בתנאי ב"ד, אבל מזון הבנות אינו לכסף כתובתה עצמו ולמה שנסתעבד נשתעבד ולא לזולתו, וזה פשוט כנ"ל. עכ"ל הריק"ש זלה"ה.

ח ומ"מ מזון הבת מפקיע המתנה ואפילו שהם מטלטלין ונכסים

קנט הלכות כתובות לבוש הבוץ והארגמן סימן קי

דה"ה לענין שפר חצי זכר הנהוג בינינו. ונהוגין שאין הבנות נוטלות בחלקם כחצי זכר חלק מן הקרקעות, אם היו כאן בעלי חובות הרשות ביד הבנים לסלק את הבעלי חובות במטלטלים כדי שישארו להם הקרקעות ולא יהא לבנות חלק בהם עכ"ל. יש אומרים כשאומרים דעת האב מה שהיה נותן, אומדין סתם מה שהיה נותן האב לבתו בין למעט מעישור נכסים בין להרבות לה על עישור נכסים, ויש אומרים שאין אומדין אלא למעוטי מעישור נכסים אבל לא להרבות, ובזמן הזה שכל בני אדם רגילין להשיא בנותיהם ממטלטלים חשיב כמו אמרוהו למטלטלין וגובה מהם.

ג הבת בעישור זה כבעל חוב של האחין היא, לפיכך נוטלת אותו מהן מן הבינונית ובלא שבועה, כיון שהם עצמם בעל חוב שלה ויכולין ליתן לה איזה קרקע בינונית שירצו ולסלקה בזווי. ואם מתו האחים קודם שנמלה עישור נכסים, אינה גובה בינונית אלא גובה אותו מכניהם מן הויכורית וכשבועה כדן הבא ליפרע מנכסי יתומים.

ד אין חיוב הפרנסה חל על האחין אלא כשיגיע זמן נישואיה, שהפרנסה היא לצורך נדונייתהא, לפיכך אם הניח בנות רבות להשיא, כל אחת שתבא להנשא ראשונה נותנין לה עישור נכסים הראשון, ולשנייה נותנים גם כן בעת נישואיה עישור כמה ששירי הראשונה, וכן לשלישית נותנין לה עישור כמה ששירי השנייה וכן כולן זו אחר זו. ואם באו לינשא כולן בבית אחת, ראשונה נוטלת עישור נכסים והשנייה עישור כמה ששירי הראשונה והשלישית כמה ששירי השנייה וכן כולן, וחוזרים וחולקות כל העישורים בשות, ולא אמרינן שכל אחת זכתה בעישור שלה, דכיון שאין החיוב לתת לה פרנסתה חל עד שתנישא, ועכשיו כולן באין לינשא כאחת, אין כאן לאחת דין קדימה על חבירתה, לפיכך חולקין העישורין בשות, והמותר נוטלין הבנים. אף על פי שעישור נכסים אינו נגבה עד שתבא הבת להנשא, מ"מ אין משערים אלא לפי מה שהניח בעת מותו, וכן אם אומדים דעתו אומדין אותו מיד שמת ואינה נוטלת עד שתנישא, וממה שמשבחיין הנכסים משעת מיתה עד שתנישא אינה נוטלת עישור מן השבח, אבל נוטלת היא מן הראוי, כיצד, כגון אם מת אביה בחיי זקנה, ולא היו נכסים לאביה ואחר כך מת זקנה וירשוה אחיה, נוטלת מהם עישור נכסים.

ה כיון דהבת היא בעל חוב של האחין, אם מכרו האחים או משכנו קרקע אביהם, הבת טורפת מהלקוחות פרנסת נדונייתהא ושבועה כדן כל בעל חוב הטורף מהלקוחות.

ו מי שמת והניח אלמנה ובה, אין הבת נוטלת עישור נכסים מפני מוונות האלמנה, דאלמנה קודמת מפני שהיא בעלת חוב של האב, והבת היא בעלת חוב של האחין, ואפילו אין שם

ישיאיה. לפיכך אם צוה בשעת מיתה אל יתפרנסו בנותי מנכסי שומעין לו, שכיון שאינו משועבד מתנאי כתובה וגם הוא אינו חושש לכבודו, מי יחוש חוץ ממנו א. וכשמת סתם ולא צוה כלום כמה נותן לפרנסתה, רואין אם השיא שום בת בחייו, נותנין לה כמו שנתן לאותה שהשיא אותה בחייו אפילו לא הניח אלא שיעור מה שנתן לראשונה, (ו) יש אומרים שבית דין אומדין דעתו מה שהיה נותן לשנייה, ואם אומדין שהיה נותן לה כל מה שהניח ותואו היה טורח לחזור אחר נכסים אחרים, כופין גם היורשים לתת לה כולן, ואם לא השיא שום אחת אומדין דעתו כמה היה נותן אילו היה חי, ולפי עשרו ולפי כבודו ולפי ותרנותו, וכך יתנו לזאת. ואם היה עשיר והעני או ותרן ונשתנה דעתו אפילו השיא אחת כבר אומדין אותו כפי ממונו ודעתו האחרון. ואם אין יודעין לשער דעתו כגון שלא היה דר בינוני ולא עמדנו על סוף דעתו אם היה וותרן או קמצן, שיערו חז"ל שיתנו לה לפחות עישור נכסיו, שכן שיערו חז"ל דעת כל היותר קמצן שבישראל שאינו פוחת לה מעישור נכסיו. יש אומרים דכשם שנותנין לבת פרנסת נדוניה מנכסי האב כך נותנין לה פרנסה מנכסי האם, ויש חולקין.

ז וכשיודעין אומר דעתו ונותנין לה לפי אומר דעתו כמו שאמרנו, אין חילוק בין מקרקעי למטלטלי אלא אם השיא כבר בת אחת כל מה שנתן לה בין מטלטלי בין מקרקעי כך יתנו לזאת, ואם לא השיא ואומדין דעתו שכך היה נותן מטלטלי ומקרקעי כך יתנו לה, אבל כשאין יודעין לשער דעתו ונותנין לה עישור נכסים אין נותנין לה אלא ממקרקעי, אפילו לפי תקנת הגאונים שתקנו דכתובה ותנאיה יהו נבין אף ממטלטלי, כבר אמרנו דפרנסה אינה מתנאי כתובה, לפיכך בפרנסה לא תקנו כלום ואינה נגבית אלא ממקרקעי כדן כל שיעבודין מדין הגמרא. ושכירות בתים חשיב מקרקעי, ואפילו מה שעבר, כגון אם השכיר בית לשנה ודר בו השוכר חצי שנה, מגבין אותה פרנסתה אפילו משכירות החצי שנה שעברה, ואפילו עלה השכירות בחיי האב, דכיון דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף חשיב כמקרקעי, אבל אם כבר גבו אותו היתומים היו כשאר מטלטלי. ודוקא לגבות אינה נגבית אלא מקרקע ב, אבל כששמין לידע העישור מנכסיו, שמין העישור שבכל נכסיו שהניח הן מטלטלי הן מקרקעי כמה הוא ומגבינן לה הכל ממקרקעי כדן בעל חוב. ואם רצו האחים לסלקה במעות הרשות בידם ונותנין לה מעות, שאינה אלא כבעל חוב עליהם מתקנת חכמים. דהיו ג כאן בעל חוב והבנים אומרים לסלק את הבעל חוב בקרקעות, והבנות אומרות שיסלקו אותן במטלטלים כדי שישארו הקרקעות בידם ויטלו מהן עישור נכסים, הדין עם הבנים. וכתב מורי מהרמ"א ז"ל וזה לשונו, ונ"ל

הגהות מזהר"א אזול"אי

והו שכתב לגבות אינה נגבית וגו' ולא כתב נוטלת עשור בראוי והרי היא כבע"ח דאחים שגובה מכל אשר תמצא ידם המגיע אליהם בחובו, והטור לא כתב כן אלא כתב שנוטלת בראוי, ורבינו ירוחם כתב דינה כבע"ח שאינו נוטל בראוי, וזה ככתוב בחו"מ סימן ק"ד דין ר. ועיין לקמן דין ד'. גז היה.

אז ואם התנה בשעת נישואין שלא יתפרנסו בנותי מנכסיו, אין שומעין לו והולכין אחר אומדן דעתו של אח"כ, ועיין דין י', ושומא זאת שמין אותה מיד ופוסקין לה מה שראויה ליטול ואינה נוטלת עד שתבא לינשא, כדלקמן דין ד'. בן כתב הריק"ש ז"ל, נראה מדברי רש"י והרמב"ם שלא תטול עשור הראוי אלא שהעשור הנוגע לו כפי המוחזק גובה אותו מן הראוי.

ונ[מ]עשיר ממש [אין] ללכת בתר אומדנא, וי"ל דאילו הויה מתניתין עני ועשיר ממש] שפיר אתיא כשמואל, כי כלפי שהיה רבי יהודה אומר שנותן לשניה כדרך שנתן לראשונה, היו אומרים חכמים שזה אינו אומדן יפה כי פעמים שהוא מעני או שהוא מתעשר, אלא אומדין דעתו של אב כפי הנכסים שהיו לו באותה שעה וכפי הנכסים שיש לו עכשיו:

וְלִימָא הַלְבָּה בַּר יְהוּדָה. ופרקינן **אי אמר הלכה כרבי יהודה וכו'.** קשיא לן ותיפוק ליה דאי אמר הלכה כרבי יהודה הוה אמינא שהלכה כמותו לגמרי וכי ליכא אומדנא דאב אמדינן בתר שומת הנכסים, קא משמע לן דבפרנסה שמין באב כי איכא אומדנא וכי ליכא אומדנא לא פסק מידי. ויש לומר דכין דרבי יהודה לא איירי במתניתין בהדיא היכא דליכא אומדנא, כי אמר הלכה כרבי יהודה לא הוה משמע אלא לענין אומדנא בלחוד. כך נראה לי:

הכ"ז נמי מסתברא דאמר רב אדא בר אבהו מעשה ונתן לה [רבי] אחר משנים עשר. ומיהו לאו הכרחא הוא, דאיכא למימר חזר בו רבי מדבריו. אי נמי דהתם לפי שאמר האב שלא יתנו לה יותר, וקיימא לן ²[שהרשות בידו]. והיינו דאמרינן הכי נמי מסתברא:

דף סח ע"ב

אם נאו כולם לינשא כאחת חולקות בשות. פירוש כי זכות כולן בא כאחת. הא אילו לא נשאו אלא בזו אחר זו, כל אחת נוטלת עישור נכסים שנשאר מאחותה. ושמעין מהכא להדיא שאין הבת זוכה בעישור נכסים עד שתנשא ולא משעת מיתת האב, והכי נמי מוכח מהא דתניא לקמן כיצד הן עושות שוכרות להם בעלים, וזה ברור:

מעמא דקטנה הא גדולה ויתרה. פירוש טעמא דקטנה שאין מחילתה מחילה, הא גדולה שמחילתה מחילה כגון שהיא נערה ויתרה. אבל לא פרכינן מבוגרת, דשאני התם דאיכא תרתי בגרות ונשואין ובהא אפילו רבי מודה שאבדה פרנסתה אם שתקה:

הכ"ז נמי מסתברא וכו'. פירוש אבל לא הוי הכרחא דדלמא נקט בת הנזונת לאפוקי בת יורשת דאיכא רווח ביתא דלית לה עישור נכסים, כדאמר ר' יוחנן לקמן (ס"ט ע"א) שניה ויתרה:

בגרה ונשאת צריכה למחות. פירוש ודוקא נקט שבגרה בתחילה, אבל נשאת ואח"כ בגרה אינה צריכה למחות, דהא בנשואין לחוד אינה צריכה למחות וכיון דזכה הבעל אין לה מחאה **גדולה** מזו, שאפילו חזרה ומחלה אין במעשיה כלום:

ושני ליה הא דמחאי וכו'. פירוש ושתק ליה רבא אלמא קבלה:

ופרכינן הא דקא מתזנא מינייהו וכו'. פירוש ומתניתין דקתני שהיא צריכה למחות בדלא מתזנא מינייהו. והיה אפשר לומר דדוקא בנשואין דמיירי בהו מתניתין אבל

לידי גבוי שאינו נוטל מקופה של צדקה, וכן פירש הראב"ד ז"ל. ואחרים פירשו כאן בכלים שהיו לו קודם גיבוי אין מחייבין למכרן דדלמא לא מקבל עליה כלים פחותים, וכאן בכלים חשובים שלקח לאחר שבא לידי גיבוי, דבהני מחייבין אותו למכרם. וגם לזה הפירוש אין הלשון מתיישב יפה:

מתניתין יתומה שהשיאתה אמה וכו' אלא שמין את הנכסים ונותנין לה. פירוש שרואין שכנגדן היאך מתפרנסות מנכסים כיוצא באלו, וכן מפורש בתוספתא (פ"ו ה"א). ובודאי דלרבי יהודה כל היכא דליכא אומדנא דאב אזלינן בתר שומת נכסים כדרבנן, וכן מוכח בתוספתא דגרסינן התם כיצד הבנות נזונות ומתפרנסות מנכסי אביהן אין אומרים אילו היה אביהן קיים כך וכן היו נוטלות אלא רואין שכנגדן כיצד נזונות ומתפרנסות ונותנין להם, רבי אומר כל אחת ואחת נוטלת עישור נכסים, רבי יהודה אומר אם השיא בת ראשונה ינתן לשנייה כדרך שנתן לראשונה, ע"כ. ואמרינן לקמן בגמרא דאליבא דרבי כי איכא אומדנא אזלינן בתר אומדנא כרבי יהודה, ואי היכא דליכא אומדנא אזלינן בתר עישור נכסים, מאי איכא בין רבי יהודה לרבי, וליכא למימר דלרבי יהודה ³[כי ליכא אומדנא לא שקלי מידי. הלכך על כרחך לרבי יהודה] כי ליכא אומדנא אזלינן בתר שומת נכסים כרבנן, ושלש מחלוקות בדבר, והלכתא כרבי:

נמרא אמר שמואל לפרנסה שמין באב. פירוש רש"י ז"ל בין להוסיף על עישור נכסים ובין לפחות מעישור נכסים. אבל רבינו חננאל ז"ל פירש לפרנסה שמין באב לפחות מעישור נכסים אבל לא להוסיף, דהא אמרינן לקמן דרבי אית ליה אומדנא דאב ואמרינן מעשה ונתן לה רבי אחד משנים עשר לנכסים. ויש מביאים עוד ראייה לדבריו [מ]דאמרינן במסכת גיטין (ג"א ע"א) דפרנסה מיקץ קייצא. ולעיל בפרק נערה (ג"ב ע"ב) אמרינן ועד כמה אביי ורבא דאמרי תרווייהו עד עישור נכסי, דאלמא זהו סוף השיעור. וראיות אלו כולם יש לדחותם, דעובדא דרבי דלקמן לפי שאמרוהו לאב שהיה עני בדעת, ומעשה שהיה כך אירע. והא דאמרינן דפרנסה קייצא משום דרוכ בני אדם לא ידעינן אומדנא דידהו ונוטלת הבת עישור נכסים, והיינו נמי ההיא דפרק נערה. ובודאי דלישנא דשמין באב טתמא משמע כפירוש רש"י ז"ל (והיינו) [וראייה] דמכרעא ההיא דפרק נערה (ג"ב ע"ב) דרב זן מחיטי דעליה, כדפרישנא התם (בד"ה לפתסה) וכן כתב הרמב"ם ז"ל (פ"כ מהל' אישות ה"ג) וכן עיקר:

כפרנסת עצמה. פירוש במזונות הבנות. וטעמא דמילתא פירש ר"ת ז"ל דפרנסת הבעל כיון שהאומר אל יתפרנסו בנותי מנכסי שומעין לו, ראוי ללכת אחר אומדן דעתו, אבל במזונות שהוא תנאי בית דין ואין בידו לפחות במזונותיהן אין ללכת אחר דעתו כלל:

אי לימא עני עני ממש ועשיר עשיר ממש מכלל דרבי יהודה וכו'. ואיכא למידק ואפילו הוה מתניתין עני ממש ועשיר ממש לא אתיא כשמואל. אדרבה קתני דכיון שפעמים שאדם [מ]עני

בית

אף על פי פרק חמישי

יעקב

קכה

הא דהמדיר דף ע"ז בה"י לו אה בורסי שאמרו חכמים שיכולה לומר לך איני יכולה לקבל אין הכוונה לומר שמה"ט אין כותבין אגרת מרד עלי' דא"כ הא אפילו באינו בורסי אין כותבין אגרת מרד עלי' ואפילו היא רוצה לחלוץ כמש"ל בסמוך וע"כ לענין למיכפיי' לדידי' לחלוץ הרי מוכח דבכל אמתלא כופין אותו לחלוץ ורש"י ס"ל דאמירתה לאחיק הייתי יכולה ולך א"י היא רק אמתלא קלה:

בא"ד דרב איירי בכ"ע וכו' ואף לפי ר"ת. פי' לא מיבעיא לפי ר"י שפי' דאין כופין קאי למשנה אחרונה הרי מפורש דאין כופין אותו ואף לפי ר"ת שפי' כופין קאי למשנה ראשונה מ"מ הדין כך למשנה אחרונה והנ"מ שכתבו התוס' קאי רק על פי' ר"ת:

דף ס"ה ע"א בתוס' ד"ה רגילה שאני וכו' דאי בשאינה רגילה בפני בעלה פשיטא דאין פוסקין דאטו יש לנו ליתן לה שאין בעלה נותן לה וכו'. לכאורה קשה דמאי פשיטא הוא זה דהא בדף ע' בתוס' ד"ה האידנא שכתבו

בתי' השני דכשאין בני משפחתה העשירים כמו בעלה רגילין בכך אלא אבי' מתוך עושרו מותר הלכך יש לה לגלגל עמו וכשאינה עמו יש לה להנהיגה כמו בבית אביה כו' ע"ש וכן פסק באה"ע סי' ע' ע"ש וא"כ אי לאו דר"א הי' מחויב ליתן לה כמו בבית אביה כיון שאינה עמו וקמ"ל ר"א דכיון שאינה רגילה מוזק לה היין לתאוות תשמיש ואין פוסקין לה. ויש ליישב דהתוס' כתבו זה שלא ע"פ תי' הב' דלשם. ולתי' הב' בלא"ה לא קשה די"ל דהמקשן היה סובר לפרש הא דרגילה נותנין לה היינו דרגילה בבי נשא והקשה שפיר על ר"א ולכך הוצרך המתרחץ להביא הא דשמואל דמפרש רגילה בבית בעלה. אך עדיין קשה דמאי אמרינן לעיל דמסייע ליה ממתניתין דילמא מתניתין מיירי באינה רגילה כיון דמיירי בענין וכיון דלפי המסקנא קמ"ל ר"א דבאינה רגילה בב' כוסות דאין נותנין לה אפילו כוס אחד ודין זה לא מוכח ממתניתין ואפשר כיון דסתם נשים שותין בפני בעלה כוס אחד ע"כ ממתני' מוכח דסתם נשים ששותין כוס אחד אין פוסקין לה שלא בפני בעלה אפילו אחד:

פ ר ק ש ש י

מציא את האשה

שעושה ע"י הדחק ה"נ ליכא איבה דקטטה במציאה שהוא ע"י הדחק דהא מחלוקתן היא במציאה שע"י הדחק דוקא כמ"ש התוס' לעיל וברא"ש ע"ש:

דף ס"ח ע"א בגמרא מתיבי הבנות גיונות. לכאורה קשה דמקשה קודם מברייטא ואח"כ מקשה ממתני' דתכא. וי"ל כיון דמתניתין לא הוי קושיא אלימתא כל כך די"ל כדשנינן דכ"י ס"ל ולא הוי קשה לי' רק דמה"ת יחלוק אחכמים שהן רבים משא"כ מבריי' מקשה קושיא אלימתא דהיה סבר מדלא פליג ר"י בברייטא ע"כ דר"י השיא דוקא קאמר משא"כ בלא השיא וא"כ שמואל דאמר אפילו בלא השיא דלא כמאן:

בגמרא ומי אמר רבא הכי והתניא רבי אומר בת הגיונות. המפרשים הקשו על פי' ר"ח שהביאו התוס' בדף ג' דלהוסיף על עישור

ע"ב בתוס' ד"ה ה"ג בושחה מצער קא בעי וכו'. ה"ה דהמ"ל מריפוי קא בעי אף דבלא"ה חייב הבעל בריפוי מ"מ אם היא רפואה שאין לה קצבה יכול לומר הרי גיטך וכתובתך משא"כ אם הוא חייב מטעם מוזיק:

דף ס"ז ע"א בתוס' ד"ה מציאתה כהעדפה ומיהו קשה דאמרינן בהאשה רבה גבי לא זה וזה זכאין במציאתה וכו'. ולפעד"נ דדוקא גוף מ"י שיכול לכופ אותה למ"י שנתקן תחת מזונות הוא משום איבה דמזונות דמשום איבה דקטטה לא שייך לתקן שיכוף אותה למ"י אבל מציאה ומותר דא"י לכופה רק כשעשתה המותר ובמצאה מציאה צריכה ליתן לבעל כמש"ל דף כ"ח זהו נתקן משום איבה דקטטה דכשיהיה לה מעות ולא תתן לו איכא איבה דקטטה. ועוד אפשר ליישב דהש"ס מדמה איבה דקטטה לאיבה דמזונות דכמו דלא שייך איבה דמזונות בהעדפה

לי' להקשות מזה דלא מצי למידחי כלל משא"כ מרבי אפשר לדחות כו' :

בגמ' מאי אינה כת"כ. לכאורה קשה דהל"ל בפשיטות דת"כ הן בע"ח דאבא דת"כ הן על האב דככתובה דמי ופרנסה בע"ח דאחי ונ"מ לענין בינונית בשבועה כדקאמר לקמן ואפשר דקודם דידע הא דאם אמר אל תפרנסו בנותי מנכסי דשומעין לו לא המ"ל הכי דהוי סבר דמש"ה אין שומעין לו משום דבע"ח דאבא הוא ומש"ה א"י לבטלו משום דת"כ הוא רק אחר דאמרינן דשומעין לו בעי שפיר אי בע"ח דאבא הוא ואפ"ה שומעין לו משום דהדין דשמינ באב וכיון דאמר אל יפרנסו ידעינן השומא או בע"ח דאחי משא"כ לרבי שכתב הר"ן דלרבי אין שמינ באב רק בנכסים ואי בע"ח דאבא שפיר דאין שומעין לו אבל אי בע"ח דאחי אמאי אין שומעין לו וכעין שהקשה בשיטה מקובצת בד"ה והשתא דאמרת בע"ח הן אמת (דקושית הש"מ) לפענ"ד ל"ק כלל קושייתו דלמ"ד שמינ באב אפי' אי בע"ח דאבא כיון דהתקנה היה שלפי שומת האב בותרנותו או בקמצנותו וכיון שאמר נתברר קמצנותו אבל אי נימא דשמינ בנכסים ודאי דאין שומעין לו אי בע"ח דאבא הוא וכיון שהיה סובר מקודם דאין שומעין לו לכך היה סובר דבע"ח דאבא הוא ומשום הכי אין שומעין לו ואחר שאמר לו דין זה דאל יתפרנסו אמר בפשוט דאינו כת"כ לענין זה ג'פא :

בתוס' ד"ה והא מעשים בכל יום אע"ג דרב מספקא לי' וכו'. ונלפענ"ד לתרץ דהנהא הא דבעי רב אי גובה במכרו או משכנו האחין לכאורה קשה דמאי קמיבעיא ליה במשכנו לא יהיה פרנסה רק כדין מלוה ע"פ הא מלוה ע"פ מוקדם קודם למלוה שבשטר מאוחר להרבה פוס' בסי' ק"ד בח"מ ואין לומר דמשכנו היינו משכונא מוחזקת דהיינו מכרו ועוד דלשון אחים ששיעבדו משמע אפילו שיעבדו בעלמא וגם במכרו קשה מאי טעמא דרבי יוחנן דלא תגבה ממשעבדי דהא פרנסה אית ליה קלא וככתובין דמי כמבואר בגיטין דף ג"א וקיי"ל דבמוכר שדהו בעדים דגובה משום דאית ליה קלא וגם קצוב הוא ולא שייך בהו הטעם דאמרו במזונות לפי שהן כתובין ולפי שאין קצובין דפרנסה קצובין וכתובין. לכן

אין שמינ דא"כ למה לי' לש"ס לשנויי הא בדלא אמידנא לשנויי תרווייהו בדאמידנא וכאן לפחות וכאן להוסיף נותנין רק עישור. ולפענ"ד. דל"ק כלל דהא לבתר הכי מייתי דאמרו לו רבנן לרבי מי שיש לו עשר בנות וכן וכו' ורבי אהדר להו ואם נאמר דמיירי באמידנא ודאי דמי שיש לו עשר בנות לא יאמידוהו שיתן כל נכסיו וכפי האומד כן יעשו ומאי אקשי לי' ומאי אהדר להו ולכך הוצרך הש"ס לומר דבאין מכירין אותו ליכא אומד כלל ונותנין לעולם עישור וא"ש מאי דמקשי לי' מי שיש לו עשר בנות ושפיר אהדר להו :

בגמרא לדבריהן מי שיש לו עשר בנות. לכאור' קשה הא דאמר לדבריהן הא לרבנן כ"ש דקשה הא דמי שיש לו עשר בנות. וליישב נראה דלרבנן י"ל דתק"ח כך היא שלעולם נוטלת עישור וכשיש עשר בנות באמת אין לבן כלום כמו שתיקנו גבי מזונות שהבנות ישאלו על הפתחים אבל לרבי מקשה שפיר בנו דאזיל בתר אומדנא ע"כ מה שנוטלת בלא אומד עישור נכסים הוא משום דקים להו להכז"ל דסתם בני אדם אין נותנין פחות מעישור ולזה מקשה כיצד עושין בעשר בנות הא ודאי אין זה אומד שהאב יתן הכל ולא יניח לעצמו כלום וא"כ מאי נעשה בלא אמידנא בנה :

ע"ב בתוס' ד"ה מי אמר רבא והא איתיביה קשה לרשב"א אמאי לא פריך מדפסק לעיל רבא כרבי דאמר בת הניזונת כו' שאינה ניזונת לא עכ"ל. ולפענ"ד ליישב דמרבי לא היה יכול להקשות דהמ"ל שרבי ה"ק דבת הניזונת לעולם א"צ למחות אפילו בגרה וניסת משא"כ באינה ניזונת פעמים צריכה למחות כגון בגרה וניסת אבל בגרה לחוד או ניסת לחוד אינה צריכה למחות מה שאין כן מהא דאוחביה רבא לרב נחמן מקשה שפיר דקחני בהדיא בגרו עד שלא נשאו וע"ז מקשה רבא ומשני הא דמחי אלמא בגרה לחוד ג"כ א"צ למחות ואי תיקשי דא"כ לעיל דקאמר ה"נ מיסתברא ג"כ מצי למידחי כך וי"ל דהוא סובר במסקנא דרבא דבגרה וניסת אין שום סברא שכשניזונת שלא תהא צריכה למחות ולכך מייתי שפיר סיעתא משא"כ מקשה דהכא יותר ניחא

אז נותנים עישור נכסים. ויש לחקור אם הא דנותנים עישור נכסים הוא משום דתלינן שזה היה דעת האב דמן הסתם אנו אומרים שדעתו לתת עישור או דעישור נכסים אינו תלוי בדעת האב כלל רק כך הוא הדין דאם לא יודעים דעת האב אז נותנים עישור מתקנת ב"ד. ואולי הם תיקנו כן משום שזהו דרך של סתם בני אדם או אולי טעם אחר אבל מ"מ אין זה משום דאמרינן דכן הוא דעתו של זה האב דכל שלא יודעים דעתו אין הולכים אחר דעתו כלל אלא נותן עישור נכסים כתקנת חז"ל.

ונראה דנחלקו בזה הראשונים דתוס' דף ס"ח ע"ב ד"ה כל חדא כתב "ואילו היה האב קיים היה נותן עישור נכסים לראשונה וכו'" ומשמע להדיא דתקנת העישור הוא דסתמא זהו דעתו. וכן מבואר בתוס' לעיל דף נ"א ע"א ד"ה ממקרקעי דכתב דבזמן הזה אנן סהדי שכל בני אדם רגילים להשיא בנותיהם ממטלטלי וחשיב כמו אמידניה דפסיק רבא כו' יהודה עכ"ל וזהו אף בלא ידעינן דעתו כלל כמבואר שם רק דזה אנו יודעים שאין לו חילוק בין מטלטלין לקרקע וא"כ לגבי נדון זו חשיב כמו אמידניה. ומבואר דאף בלא אמידניה הא דנותנים לה עישור הוא משום דאמרינן כך הוא דעתו אלא שבזמן הש"ס כל דלא ידעינן שהוא רוצה לתת ממטלטלי אנו תולין שהוא אינו רוצה ליתן אלא קרקע אבל בזמן הזה אנו יודעים דאין דעתו כלל לחלק בין מטלטלים לקרקע.

אבל הרא"ש חולק על תוס' וכתב (פ"ו סי' י"ט) שאף האידנא אינו גובה ממטלטלי רק היכי דיש אומדנא שנתן ממטלטלי וכתב עוד וז"ל שכן דרכן של בני אדם שנותנין נדוניא לבנותיהן לפי עשרן הן ממקרקעי והן ממטלטלי אלא שחוב זה אינו גובה אלא ממקרקעי דומיא דגביית כתובה ומזוני עכ"ל. ולכאורה מבואר דאף בזמן הגמ' לא היה האב מדקדק ליתן דוקא קרקע ולא מטלטלי אלא שהחוב אינה נגבית מן הקרקע דאין מטלטלין משועבד לזה החוב. וצ"ע דהיכי דדעת האב ליתן מטלטלי הא בכה"ג גובין ממטלטלי וא"כ בכל עישור נכסים הא מן הסתם אמרינן דאין נפק"מ לו קרקע או מטלטלין וא"כ צ"ע למה אינה נגבית מן המטלטלין כמו באמידניה.

והנראה מוכרח דדעת הרא"ש הוא שדין של עישור נכסים אינו תלוי כלל בדעת האב דכל שלא ידעינן דעת

וצ"ע לפי דבריו בלשון המרדכי דאם יש ר' זו ונוטל הרי"ז גוזל העניים והא אמאי צריך לזה תיפוק ל' דלאו עני הוא כלל, ונראה מבואר מדברי המרדכי דבכל דוכתה השם עני תלוי כדי מחסורו ולגבי כל דבר ודבר דמחסור חשיב עני לגבי זה, והא דבר' זו לא יטול לקט שכתה ופאה מבואר דטעמה היא משום דחשיב גוזל עניים אחרים דאין להם אפי' ר' זו זה דין חדש במתני' דמי שיש ר' זו לא יטול וכו', ומח' הראשונים הוא אם היינו דוקא לקט שכתה פאה ומעשר עני דיש ממון עניים חשיב גוזל עניים אבל בצדקה דאינו ממון עניים נחלקו הראשונים אם גם בהם חשיבה גוזל עניים משום דכיון דהבעה"ב כבר נתן צדקה לא יהיב לאחר, ועיי"ש, ונעיי"ש במרדכי דהוכיח דיכול ליקח צדקה מהא דמזלפין יין ישן ואעפ"כ מר עוקבה עייפינהו שדרינהו נהלי, וצ"ע לאידך ראשונים, וע' במהרש"א והפלאה, ולהנ"ל י"ל דכו"ע מודה דהוא חפצא דצדקה אפי' ביש ר' זו ורק משום גזילה הוא דלא יטול וא"כ מר עוקבה דידע בעצמו דלא יתמעט משום זה מליתן לאחר ליכא גזל כלל]

ועפ"ז בהך מעשה בר' אברהם מטשעכנוב דהי' אדם דמחוסר כבוד לכו"ע לגבי אותו חסרון כבוד חשיב עני וחשיב מצוות צדקה משום דזה הוא די מחסורו אשר יחסר לו, וכיון דאינו גוזל ממון אחרים כלל כשמקבל אותו כבוד לכך לכו"ע הי' מצוות צדקה משום דזה הוא די מחסורו.

אמנם נראה מטעם אחר דלא שייך כאן מצוות צדקה דדוקא אם מחמת חסרון ממון ועניות הוא דמחוסר כבוד חשיב עני לגבי זה, אבל בהא דמחוסר כבוד מחמת דאינו חשוב כ"כ ורק רוצה יותר כבוד ולא מחמת חסרון ממון כלל לכאורה אינו שם עני כלל.

הרב משה חיים כ"ץ

דף סח.

בענין אמידניה בפרנסה

(א) גמ' ס"ח ע"ש הא דאמידניה הא דלא אמידניה פ"י שאם אמידניה דאב דהיינו שגר בינינו ואנו יודעים דעתו אז נותנים כמו שהוא היה נותן אבל אי לאו הכי

האב אין אנו נותנים ע"פ מה שהאב רוצה. הלכך היכי דידעינן דעת האב אז חייב ליתן לה כל מה שהאב היה נותן בין קרקע בין מטלטלין אבל היכי דלא ידעינן דעת האב אז יש חוב של עישר נכסים ככל חוב דעלמא ואינו נגבה אלא מן הקרקע ואין דעת האב נוגע לנו כלל.

וכן מתבאר לכאור' בדברי הרמב"ם פ"כ מהל' אישות דכתב עישור זה שהוא לפרנסה אינו מתנאי כתובה לפיכך אפי' לתקנת האחרונים אינו ניטל אלא מן הקרקע ודייק המ"מ בדבריו דכתב זה רק על עישור אבל לא על פרנסה דהוא ע"י אומדין דעת האב דכזה אין חילוק דעושים ע"פ דעת האב בין קרקע בין מטלטלין לפי האומדנא מה שהוא היה עושה. והא דלא עושיין כן גבי עישור מבואר בהרמב"ם דהוא משום דאין המטלטלין משעובדים ולא משום דסתמא אמרינן דאין רצונו אלא קרקע וש"מ דבעישור אינו תלוי כלל ברצונו כמ"ש בדעת הרא"ש.

וע"פ מה שדייק המ"מ דמ"ש הרמב"ם עישור כונתו דוקא לעישור ולא לפרנסה ע"י אומדן דעת האב לכאור' נראה לומר עוד חידוש בדעת הרמב"ם דהנה הדין שמבואר בגמ' ס"ט. דבת כבעלת חוב הוא דיכול האחין לסלקה במעות או בחד קרקע וכן דניטלת בינונית בשבועה כתב הרמב"ם ג"כ רק גבי עישור נכסים ולכאור' מוכרח ע"פ דיוקן של המ"מ דדין זה הוא רק גבי עישור ולא היכי דאמידניה דעת האב. ולכאור' טעמא דמסתבר הוא לפי דברינו דהיכי דידועים דעת האב ודאי כל מה שהאב היה נותן אנו נותנים אם מעות מעות ואם קרקע קרקע ואין האחים יכולים ליתן מעות היכי שהאב היה נותן קרקע וכן להיפך וגם אין שייך לומר דגובין בינונית דאם האב היה נותן עידית או זיבורית כך נותנים. ורק גבי עישור שהוא חוב בעלמא אז שייך לומר מהיכן גובין מבינונית וגם דהאחין יכולים לסלקו במעות וכו'. והדברים נראים מדוייקים מאוד בדברי הרמב"ם ע"ש.

והנה הבית יעקב הק' על הגמ' סוף ס"ח ע"א אמרו לו לרבי לדברין מי שיש לו עשר בנות וכן. אין לו לבן במקום בנות כלום דמאי פריך על רבי הא גם לשאר תנאי קשה ואדרבא הם סוברים דלעולם נותנים עישור נכסים אף באמידניה וכ"ש שיקשה אין לו לבן במקום בנות כלום. ות' הבית יעקב דלרבנן יכול לומר

דעישור נכסים אינו תלוי כלל בדעת האב ולכן אה"נ אין לו לבן כלום אבל לרבי דסבר באמידניה נותנים לפי דעת האב א"כ גם בלא אמידניה עושיין כן משום דעתו וודאי אין דעתו ליתן הכל לבנות ולהפסיד הבן לגמרי. ולפי דברינו ת' זה עולה רק לפי תוס' דסבר דתקנת עישור נכסים לרבי הוא משום דזהו דעת האב אבל להרא"ש והרמב"ם אכתי קשה דמאי קשה לרבי הא גם לרבי אין דין עישור נכסים משום דעת האב וא"כ למה קשה לרבי הא גם לרבנן יקשה דלדידהו בכל ענין נותנים עישור להבת וגם אליבייהו יקשה דמי שיש לו עשר בנות וכן, אין לו לבן במקום הבת כלום.

אבל באמת כל קושיית הבית יעקב הוא רק אליבא דתוס' דסבר דלחכמים במתני' נותנים עשור נכסים בכל ענין אבל לפי הרמב"ן והרשב"א והר"ן וכו' רבנן דמתני' סברי דשמין מה שאדם בינוני היה נותן מנכסים האלו ור"י סבר מה שהאב הזה היה נותן ורבי הוא שיטה שלישיית דסבר עישור נכסים ולדעת הראשונים אין התחלה לקושיית הבית יעקב דרק רבי סבר דנותנים עישור נכסים והרא"ש והרמב"ם יכולים לסבור כוותיהו ודו"ק.

הרב אהרן יואל סורשר שליט"א

דף סט.

בדין עישור נכסים בפרנסת הבת

איתא בגמ' דף ס"ט. דר' יוחנן ס"ל דבין פרנסה ובין מזונות אין מוציאין מנכסים משעובדים, ומבעי ל' אי לא סבירא ל' להך דרבי דאמר דפרנסה טרפי ממשעבדי, או לא שמיע ל' אבל אי שמיע ל' הוה מקבל ל', ופשיט הגמ' מהך (דגיטין נא). דמי שמת והניח שתי בנות וכן, וקדמה הראשונה ונטלה עישור נכסים ולא הספיקה שניה לגבות עד שמת הבן אמר ר' יוחנן שניה ויתרה (היינו הדין עישור נכסים, ועכשיו חולקת בשוה בירושה עם אחותה) ואמר ר' חנינא גדולה מזו אמרו מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות ואת אמרת שניה ויתרה, דהיינו שמוציאין פרנסה אפי' ממשעובדים, ולקוחות הרי אינן בעין, א"כ איך שייך ששני' ויתרה הרי העישור הוי בעין – ואם נימא דלא שמיע ל' לר"י הו"ל לומר מאן אמרה דמוציאין לפרנסה מנכסים משעובדים. ומסיק הגמ' דלעולם לא שמיע ל' וכי שמיע ל' הוי קביל ושאי